

STOCKHOLM GÖTEBORG BORÅS JÖNKÖPING HELSINGBORG

GWA ARTIKELSERIE

Titel: Återbetalning och avräkning vid hävning och krav på omleverans

Rättsområde: Köprätt

Författare: Jon Kihlman

Datum: 2008-05-29

När ett köpavtal hävs skall en avräkning göras som svarar mot den nytta köparen har haft av varan. Trots att hävningen beror på att säljaren har begått ett väsentligt avtalsbrott, kommer således köparen många gånger inte få hela köpeskillingen tillbaka. Bestämmelser om detta finns i 65 § köplagen och i 44 § konsumentköplagen. Bestämmelserna behandlar uttryckligen bara situationen att avtalet hävs. Skall de trots det tillämpas även när köparen i stället kräver – och har rätt till – omleverans?

Den situation som bestämmelserna behandlar är följande: En köpare av en vara reklamerar efter nästan två år mot ett väsentligt fel i varan. Modellen tillverkas inte längre, varför omleverans inte är aktuell som påföljd. Det går inte heller att reparera felet, varför köparen häver köpet.

Enligt både konsumentköplagen och köplagen skall parternas prestationer återgå vid en hävning. Säljaren skall således betala tillbaka priset, medan köparen skall lämna tillbaka varan, som huvudregel ”i väsentligen oförändrat skick”. Båda lagarna ger emellertid säljaren en rätt att räkna av ett belopp som svarar mot den nytta köparen har haft av varan. I exemplet har köparen haft tillgång till en fungerande vara under närmare två år. (Varan måste ha fungerat tillfredsställande under större delen av

tiden eftersom reklamation mot felet måste ske inom skälig tid efter det att felet märkts eller borde ha märkts. Felet måste således ha visat sig först efter lång tid.)

Bestämmelserna syftar till att skapa balans mellan parterna och inte minst till att undanröja risken för att en köpare på ett slumpmässigt sätt gynnas av säljarens avtalsbrott. Om avräkning inte skulle ske, skulle det vara optimalt för en köpare att "drabbas" av ett hävningsgrundande fel strax innan preskriptionstiden för avtalsbrottet går ut, dvs. två år enligt köplagen och tre år enligt konsumentköplagen. Bäst motiveras bestämmelserna möjligen av att köparen i allmänhet skaffar sig en ny vara efter hävningen. Antag att den varan håller i tio år. Utan avräkning skulle köparen då ha tillförts värdet att ha tillgång till varan under tolv år, till en kostnad som bara svarar mot tio års tillgång.

De sakskalet som talar för att avräkning skall ske vid hävning är lika relevanta när köparen inte häver, utan i stället kräver omleverans, dvs. efter nästan två år kräver leverans av en ny – avtalsenlig – vara. Utan avräkning kommer även en sådan köpare att ha tillförts den extra nyttan att utan kostnad ha haft tillgång till en vara som under lång tid fungerade tillfredsställande. EG-domstolen har emellertid i en nyligen meddelad dom (den 17 april 2008 i mål C-404/06) beslutat att principen om avräkning – vilken enligt såväl den nationella svenska lagtexten som direktivet 1999/44/EG om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier bara uttryckligen är tillgänglig vid hävning – inte får tillämpas analogt vid krav på omleverans, åtminstone inte inom direktivets tillämpningsområde, dvs. framför allt när säljaren är näringsidkare och köparen är konsument. Domen har däremot ingen avgörande betydelse inom köplagens tillämpningsområde.

De centrala delarna i domen behandlar kravet att säljaren skall åtgärda felet utan kostnad för köparen, ett krav som är en tämligen självklar utgångspunkt för lagstiftningen. Domstolen synes emellertid begå misstaget att blanda ihop begreppet kostnad med utgift eller likviditetspåverkan. Under förutsättning att avräkningen sker

mot just den nytta köparen har haft av den i och för sig felaktiga varan – och det är vad som enligt lagtexten skall ske vid hävning – uppkommer ingen kostnad för köparen på grund av avräkningen. Däremot påverkas köparens likviditet negativt, eftersom köparen inte har tillgång till de kontanter som den skulle ha haft om avräkning inte skedde. Likviditetseffekten kompenseras under den sista delen av ersättningsvarans livslängd, eftersom köparen inte behöver köpa nästa vara förrän två år senare än vad som skulle ha varit fallet om den ursprungliga varan inte hade varit felaktig.

Domen innebär att den konsument som har rätt till omleverans – till skillnad från den som häver köpet och köper en identisk vara hos en annan leverantör - tillförs ett värde på ett slumpmässigt sätt. På ett liknande slumpmässigt sätt gynnas konsumenten som har rätt till omleverans framför den som får nöja sig med reparation eller prisavdrag, eftersom inte heller de utan kostnad får "börja om" med en ny vara.

För säljare av i första hand kapitalvaror i konsumentledet innebär domen att just påföljden omleverans framstår som ett mer ofördelaktigt alternativ än vad man före domen hade anledning att tro. Trots att omleverans är "förstahandsalternativ" i konsumentköplagen, kan det – åtminstone i strikt juridiks mening – vara bättre att styra kunden mot hävningspåföljden istället för att alltför lättvindigt acceptera ett krav på omleverans.

Jon Kihlman, jur. dr och advokat, Gärde Wesslau Advokatbyrå, Stockholm